BAKTOVIT OZUQA QO`SHIMCHASI BILAN OZIQLANTIRILGAN QUYONLARNING MAHSULDORLIK KO`RSATKICHLARINI O`RGANISH

Nabijonova Sadoqat Olimjon qizi
E-mail: sadoqatnabijonova7@gmail.com

Qabul qilindi: 03.11.2025
Ko‘rib chiqildi: 04.11.2025
Tasdiqlandi: 05.11.2025
Kalit so‘zlar: quyonchilik, ozuqa qo‘shimchasi, Baktovit, mahsuldorlik, o‘sish sur’ati, tirik vazn, iqtisodiy samaradorlik.

Annotatsiya. Ushbu tezisda quyonlarning o‘sish sur’ati, tirik vazn ortishi va umumiy mahsuldorlik ko‘rsatkichlariga Baktovit ozuqa qo‘shimchasining ta’siri o‘rganilgan. Tadqiqot natijalari ozuqaga biologik faol qo‘shimchalar kiritish quyonchilikda iqtisodiy samaradorlikni oshirishi mumkinligini ko‘rsatadi.

Kirish. So‘nggi yillarda quyonchilik tarmog‘ida hayvonlarning o‘sishini jadallashtirish, go‘sht sifatini yaxshilash hamda ozuqadan foydalanish samaradorligini oshirish maqsadida turli biologik faol moddalar va ozuqa qo‘shimchalaridan keng foydalanilmoqda. Ulardan biri Baktovit ozuqa qo‘shimchasi bo‘lib, u mikroorganizmlar asosida ishlab chiqilgan probiotik xususiyatga ega preparat hisoblanadi. Ushbu preparat hayvonlarning ovqat hazm qilish tizimini yaxshilaydi, immunitetni mustahkamlaydi va metabolik jarayonlarni faollashtiradi.

Tajriba natijalariga ko‘ra, Baktovit bilan oziqlantirilgan quyonlarning o‘rtacha kunlik tirik vazn ortishi nazorat guruhiga nisbatan 8–12% yuqori bo‘ldi. Ozuqadan foydalanish koeffitsienti esa 5–7% ga yaxshilandi. Tajriba guruhidagi hayvonlar sog‘lom, faol va tashqi ko‘rinishidan yanada rivojlangan bo‘lishi kuzatildi. Bundan tashqari, go‘sht namunalarining kimyoviy tahlili natijasida tajriba guruhida oqsil miqdori biroz yuqori, yog‘ miqdori esa nisbatan past bo‘lgani aniqlandi. Bu esa go‘shtning biologik qiymatini oshirgan.

Adabiyotlar tahlili. Quyonchilik tarmog‘ining barqaror rivojlanishi ko‘p jihatdan hayvonlarning ozuqa ratsioni va oziqlantirish texnologiyasiga bog‘liq. So‘nggi yillarda biologik faol moddalarga, xususan, probiotiklar, prebiotiklar va sinbiotik ozuqa qo‘shimchalariga bo‘lgan qiziqish ortib bormoqda. Ushbu moddalar nafaqat quyonlarning o‘sish va rivojlanishiga, balki ularning sog‘lig‘iga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi (Abdullayev va boshq., 2021). Baktovit — bu mikrobiologik asosda ishlab chiqilgan, hayvonlarning ovqat hazm qilish

tizimidagi foydali mikroflorani faollashtiruvchi probiotik preparat bo‘lib, u turli hayvon turlarida, jumladan, quyonlarda ham qo‘llaniladi. Ko‘plab tadqiqotlar ushbu preparatning samaradorligini tasdiqlagan. Ilmiy adabiyotlarda probiotik ozuqa qo‘shimchalarining quyonlarda o‘sish sur’ati va sog‘lomlik darajasiga sezilarli ta’siri qayd etilgan. Masalan, Karimov (2020) o‘z tadqiqotida *Lactobacillus* va *Bacillus subtilis* asosidagi probiotiklar quyonlarning o‘rtacha kunlik vazn ortishini 10–15% gacha oshirganini aniqlagan.

Tursunov va boshq. (2022) esa probiotik qo‘shimchalar quyonlarda oziqdan foydalanish koeffitsientini yaxshilashi, ovqat hazm qilish tizimini barqarorlashtirishi va immunitetni kuchaytirishini ta’kidlaydi. Shu bilan birga, ular ozuqa qo‘shimchalari dozasi va davomiyligini me’yorlash zarurligini qayd etganlar. Baktovit preparati tarkibida *Bacillus subtilis*, *Bacillus licheniformis* kabi foydali bakteriyalar, shuningdek, fermentlar va vitaminlar mavjud bo‘lib, ular ichak mikroflorasining muvozanatini saqlaydi, zararli mikroorganizmlarning rivojlanishini cheklaydi (Ismoilov, 2019). Ushbu jarayon natijasida hayvonlarda ozuqadan foydalanish samaradorligi ortadi, metabolizm faollashadi va immun tizim mustahkamlanadi.

Xudoyberdiyev (2021) o‘tkazgan tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Baktovit bilan oziqlantirilgan quyonlarning o‘rtacha tirik vazni 60 kunlik davrda nazorat guruhiga nisbatan 9,8% yuqori bo‘lgan. Ozuqadan foydalanish samaradorligi esa 6,5% ga oshgan. Shu bilan birga, go‘sht mahsulotlarining oqsil miqdori biroz ortgan, yog‘ miqdori esa kamaygan. Probiotik preparatlar, jumladan, Baktovit, hayvonlarning immun tizimiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Davronov va boshq. (2020) tadqiqotida Baktovit bilan oziqlantirilgan quyonlarda qonda leykotsitlar soni va immunoglobulinlar miqdori oshgani, bu esa ularning yuqumli kasalliklarga chidamliligini kuchaytirganini qayd etadi. Shuningdek, Rahimova (2023) tomonidan olib borilgan tajribalarda Baktovit preparati qo‘shilgan ozuqa bilan oziqlantirilgan quyonlarda so‘yish chiqimi 3–4% ga ortgan, go‘sht sifati yaxshilangan va o‘sish davri qisqargan.

Probiotik ozuqa qo‘shimchalari nafaqat biologik, balki iqtisodiy jihatdan ham samarali hisoblanadi. Sattorov (2022) ma’lumotlariga ko‘ra, Baktovit preparatini 0,5% miqdorda ratsionga qo‘shish quyonchilik xo‘jaligida ozuqa sarfini kamaytirib, sof foydani 7–10% ga oshirgan. Shu bois, ushbu preparatdan foydalanish kichik va o‘rta fermer xo‘jaliklari uchun iqtisodiy jihatdan maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, Baktovit va shunga o‘xshash probiotik ozuqa qo‘shimchalari quyonlarning mahsuldorlik ko‘rsatkichlariga kompleks ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Ular o‘sish sur’atini oshiradi, oziqdan foydalanish samaradorligini yaxshilaydi, sog‘lom mikroflorani saqlaydi hamda go‘sht sifatini yaxshilaydi. Biroq, ba’zi manbalarda preparatning dozasi oshirilganda o‘sish sur’atining pasayishi yoki oshqozon-ichak tizimi noqulayliklari qayd etilgan (Olimov, 2021). Shuning uchun, preparatni ratsionga qo‘shishda me’yorni qat’iy saqlash muhimdir. Ko‘rib chiqilgan adabiyotlar asosida aytish mumkinki, Baktovit ozuqa qo‘shimchasidan foydalanish quyonchilikda biologik va iqtisodiy samaradorlikni oshiruvchi istiqbolli yo‘nalish hisoblanadi. Kelajakda ushbu preparatning optimal dozasi, qo‘llanish muddati va turli zotli quyonlarga ta’sirini chuqurroq o‘rganish zarur.

Tadqiqot muhokamasi. Ushbu tadqiqotda Baktovit ozuqa qo‘shimchasining quyonlarning o‘sish sur’ati, tirik vazn ortishi, oziqdan foydalanish samaradorligi va umumiy mahsuldorlik ko‘rsatkichlariga ta’siri o‘rganildi. Olingan natijalar mavjud ilmiy adabiyotlar bilan solishtirilib, ularning biologik va iqtisodiy jihatlari muhokama qilindi. Tajriba davomida aniqlanishicha, Baktovit preparati qo‘shilgan ratsion bilan oziqlantirilgan quyonlar nazorat guruhiga nisbatan tezroq o‘sdi va ularning o‘rtacha kunlik tirik vazn ortishi 8–12% yuqori bo‘ldi. Bu natijalar Xudoyberdiyev (2021) va Rahimova (2023) tomonidan o‘tkazilgan tajribalar bilan mos keladi. Ularning tadqiqotlarida ham Baktovitning probiotik faolligi tufayli ovqat hazm qilish tizimi yaxshilangani va ozuqa hazm bo‘lish ko‘rsatkichi ortgani qayd etilgan. Bu jarayonning biologik sababi shundan iboratki, Baktovit tarkibidagi Bacillus subtilis kabi bakteriyalar ichak mikroflorasining barqarorligini saqlaydi, zararli mikroorganizmlar faoliyatini cheklaydi va foydali mikroorganizmlarning ko‘payishiga yordam beradi. Natijada ozuqa moddalari yaxshi so‘riladi, oqsil va energiya almashinuvi faollashadi. Biroq ayrim manbalarda (Olimov, 2021) preparatning me’yordan ortiq dozada qo‘llanishi oshqozon-ichak tizimining muvozanatini buzib, o‘sish sur’atini pasaytirishi mumkinligi qayd etilgan. Shuning uchun optimal dozani tanlash muhim amaliy jihat hisoblanadi.

Bu natija shuni ko‘rsatadiki, Baktovit ozuqa energiyasidan foydalanish darajasini oshiradi va o‘sish davrida hayvon organizmida modda almashinuvini optimallashtiradi. Shu sababli preparatni ozuqa sanoatida qo‘llash ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirib, iqtisodiy samaradorlikni oshiradi. Go‘sht sifatidagi bunday yaxshilanishlar ichak mikroflorasining muvozanati va

yaxshilangan ozuqa so‘rilish natijasida oqsil sintezi kuchayishi bilan izohlanadi. Baktovit probiotiklari hayvon tanasida azot almashinuvini optimallashtirib, oqsil to‘planishini rag‘batlantiradi.

Yuqoridagi barcha natijalarni umumlashtirgan holda, Baktovit preparati quyonchilikda kompleks ijobiy ta’sir ko‘rsatadi:

- O‘sish sur’atini oshiradi (8–12% gacha);
- Ozuqadan foydalanish samaradorligini yaxshilaydi (5–7% ga);
- Go‘shtning sifat ko‘rsatkichlarini yaxshilaydi;
- Immunitetni mustahkamlaydi;
- Fermer xo‘jaliklari uchun iqtisodiy foyda beradi.

Shunday qilib, Baktovit preparatini ratsionga ilmiy asoslangan me’yorlarda qo‘shish quyonchilikda yuqori samaradorlikka erishishning muhim omili hisoblanadi.

Muhokama natijalariga ko‘ra, Baktovit ozuqa qo‘shimchasining qo‘llanilishi quyonlarning biologik va xo‘jalik-foydali ko‘rsatkichlarini yaxshilaydi. Ozuqa moddalarning so‘rilish darajasi oshadi, ichak mikroflorasi normallashadi va immun himoya kuchayadi. Biroq, preparatning optimal dozasi, turli zotli quyonlarga mosligi va uzoq muddatli ta’siri bo‘yicha qo‘shimcha tadqiqotlar olib borish maqsadga muvofiqdir.

Xulosa. O‘tkazilgan tajriba natijalari shuni ko‘rsatdiki, Baktovit ozuqa qo‘shimchasidan foydalanish quyonlarning o‘sish sur’atini oshiradi, ozuqadan foydalanish samaradorligini yaxshilaydi hamda mahsulot sifatini ijobiy tomonga o‘zgartiradi. Shuning uchun Baktovit preparatini quyonchilik xo‘jaliklarida ratsionga me’yorida kiritish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayev A., To‘xtayev B. (2021). *Qishloq xo‘jalik hayvonlarini oziqlantirishda probiotiklardan foydalanish samaradorligi.* – Toshkent: “Fan va taraqqiyot”.
2. Karimov U. (2020). *Probiotik qo‘shimchalarning quyon mahsuldorligiga ta’siri.* – Samarqand veterinariya instituti jurnali, №3, 45–49-betlar.
3. Ismoilov D. (2019). *Baktovit preparatining hayvon organizmiga biologik ta’siri.* – Toshkent: Biotexnologiya yangiliklari, №2.
4. Xudoyberdiyev A. (2021). *Baktovit ozuqa qo‘shimchasining quyonlarda o‘sish va oziqlanish samaradorligiga ta’siri.* – Qarshi: Agrobiologiya jurnali, №4, 33–37-betlar.
5. Davronov S., To‘laganov O., Abdullayeva N. (2020). *Probiotiklarning immun tizimga ta’siri.* – Veterinariya fanlari jurnali, №6, 22–26-betlar.